

РЕЦЕНЗИЯ

**по процедура за защита на дисертационен труд на тема:
„УПРАВЛЕНСКИ ПРОЦЕСИ В СЪДЕБНАТА СИСТЕМА“
за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ от кандидат:
СНЕЖИНА СТОЯНОВА КАЛЕНДЖИЕВА-ВЕЛИКОВА**

Област на висше образование:

професионално направление

3.3. Политически науки (Публична администрация)

Философски факултет

Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (СУ)

Рецензията е изготвена от: проф. д-р Екатерина Иванова Михайлова, преподавател по история на държавата и правото в департамент „Право“ на НБУ, в качеството ми на член на научното жури съгласно Заповед № РД 38-653/13.12.2023 г. на ректора проф. Георги Вълбев на СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ на основание чл. 4 от Закона за развитие на Академичния състав в Република България и решение на Факултетния съвет на Философски факултет, с Протокол № 5/05.12.2023 г.

Обща характеристика на дисертационния труд и представените материали

Представеният дисертационен труд на тема: „УПРАВЛЕНСКИ ПРОЦЕСИ В СЪДЕБНАТА СИСТЕМА“ съдържа 272 страници и включва въведение, три глави и заключение, 1 фигура, 5 таблици и 12 графики. Използваната библиография е от общо 229 източници - 109 - научни публикации; 18 - нормативни актове и други актове на държавни органи; 53 - доклади, препоръки, становища и други актове на международни правителствени и неправителствени организации и техни органи и на органи на ЕС; 16 - съдебна практика (ЕСПЧ, Съдът на ЕС, Конституционен съд); 33 - доклади и проекти на български неправителствени организации и други институции, социологически и други проучвания и други източници. 121 от източниците са на английски език, 107 на български език и 1 на немски език.

Предмет на изследването

Изследователската задача е управлението на съдебната система като ключов политически въпрос за България, който да се основава на принципите на правовата държава и разделението на властите. За целта са изследвани конституционната уредба на съдебната система, както и законовите промени в тази област. В същото време на изследване са поставени въпросите, свързани с управлението на съдебната система, през призмата на публичната администрация, поради което дисертантът се е фокусирал именно върху този подход, а правната рамка е само част от изследването. Затова предметът на изследването е насочен към съпоставка на нормативната уредба и практиката по управление на съдебната система с принципите на правовата държава и разделението на властите, международните стандарти в областта и изискванията за стратегическо управление в публичния сектор.

Целите и задачите на дисертационния труд са насочени към начинът, по който се управлява съдебната система в България със своята специфика и на тази основа да се предложат решения. На базата на очертаната изследователска задача са формулирани и задачите на изследването, които са посочени така: разкриване същността на понятието независимост на съдебната власт; дефиниране на основните международни стандарти за независимост на съдебната власт и съответствието им с българската нормативна уредба и практика; посочване на практическите проблеми, свързани с лидерството в съдебната система; разглеждане на теоретичната основа на стратегическото управление в съдебната система; анализ на Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система.

Според Снежина Календжиева – Великова изследователската теза е формулирана по следния начин – избраният от България модел на управление макар и да е близо до т.нар. европейски модел на съдебен съвет, то нормативната уредба и практика не съответстват напълно на европейските стандарти в областта, поради което преодоляването на основните проблеми на съдебната система и осигуряване на съответствие с европейските стандарти е възможно само ако има необходимото лидерство на съответните нива в системата, както и стратегическо управление на системата като цяло.

Данни за кандидата

Снежина Календжиева – Великова е магистър по право от Софийски университет "Св. Климент Охридски" с успех от държавни изпити: Отличен 6, Специализация –

Правораздаване. Докторант е редовна форма на обучение във Философски факултет на СУ, катедра "Публична администрация" (Публична администрация) от 2018 г. до сега с тема на дисертационния труд - Управленски процеси в съдебната система. Тя е хоноруван преподавател към катедра „Публична администрация“, Философски Факултет на СУ – семинарни занятия по Административно право и административен процес и Конституционно право от месец октомври 2021 г. до сега. Участвала е в множество научни конференции и семинари и има няколко научни публикации. Има опит в изготвянето на правни становища и проекти за правни документи, както и работа в и с европейски институции. Владее немски и английски език.

Анализ на научните и научно-приложните постижения на кандидата, съдържащи се в представения дисертационен труд и публикациите към него, включени по процедурата.

Дисертационния труд обхваща изключително широк кръг въпроси, поради което част от тях не са разгледани изчерпателно, а е ограничен в няколко аспекта: управленските процеси на най-високото и стратегическо ниво в системата; въпросите за мястото и структурата на прокуратурата са засегнати доколкото не е възможно да бъдат изолирани, но в центъра на изследването са съдилищата и статутът на съдиите; ограничен е и времевият период. Предметът на изследването логично е довел до използването на интердисциплинарен подход - от една страна са разгледани достиженията на юридическата наука, най-вече относно понятието за независимост на съдебната власт, а от друга - са отчетени достиженията на публичната администрация като наука. По този начин дисертантът е заключил, че се постига дълбочина на изследването, тъй като чисто юридическият или чисто управленският подход не биха били способни да я достигнат. Също така е проведено качествено изследване, чрез което се цели да се постигне разбиране на най-важните за управлението на съдебната система понятия, която цел според автора не би могла да бъде постигната с количествено изследване.

В първата глава от дисертационния труд са анализирани документи, в които са закрепени международните и европейските стандарти за независимост на съдебната власт – такива на международни правителствени организации и техните органи и на международни неправителствени организации или конференции. Във втора глава е направен анализ на нормативната уредба в България - конституционната и законовата рамка

на българския модел на управление, а в третата глава е анализът на стратегическите документи в областта на съдебната система в България.

Според мен от съществено значение е анализът, който е направен относно изследване на същността на независимостта на съдебната власт, като е търсен отговор на въпросите за кого, от кого, от какво и с каква цел се търси независимост на системата, поради което са разгледани различните видове независимост – независимост на отделния съдия, независимост на отделните съдилища и независимост на системата от съдилища; вътрешна и външна независимост; институционална и лична независимост; институционална и поведенческа независимост; негативна и позитивна независимост; *de jure* и *de facto* независимост. Поставен е акцент и върху проблемите, които се явяват с оглед на политическата обстановка и връзката ѝ с гарантиране или не на независимостта на съдиите. Посочена е и връзката между понятията независимост и отчетност в контекста на управлението на съдебната система.

Смятам, че следва да се приветства дисертантът за изводите, които са направени на основата на изследването, а именно: под независима съдебна власт следва да разбираме такава съдебна система, която е в състояние да защити от външни или вътрешни за системата субекти независимостта на отделните съдии; независимостта на отделния съдия е основната ценност, която следва да се защитава; независимостта на съда и на отделните магистрати не изключва отчетността; изпълнение на основните стандарти за независимост на съдебната власт в това число и европейските; уредбата на съдебната власт в България не отговаря напълно на международните стандарти; европейските и международни органи и организации и преди всичко Европейската комисия и Венецианската комисия играят съществена роля за налагане на международните стандарти за независимост на съдебната власт както на законодателно ниво, така и в практиката на съответните органи.

И още: стратегическото управление на съдебната система изисква познаване на теоретичните основи на стратегическото управление в публичния сектор и трите основни фази на съвременния управленски цикъл - формулиране на стратегия, осъществяване на стратегия, оценка на стратегия; Актуализираната стратегия от 2014 г. е стратегически документ в областта на съдебната система, който отговаря на изискванията за стратегически документи от съдържателна гледна точка и който е годен да бъде стабилна основа за една реална съдебна реформа в България; пътната карта към Актуализираната стратегия играе ролята на стратегически план, следването на който да доведе до постигане на заложените

специфични и стратегически цели.

Тук е мястото да отбележа, че някои от изводите и препоръките в дисертационния труд са намерили вече своето практическо изражение – в брой 106, от 22.12.2023 г. в Държавен вестник е публикуван Закон за изменение и допълнение на Конституцията на Република България, в който са направени промени, свързани със състава и структурата на ВСС. Тези изменения и допълнения на основния закон в голяма степен кореспондират с изводите на Снежина Календжиева – Великова в дисертационния си труд. Поради това изследването и изводите на дисертанта стават още по-значителни като следва да се отчетат в бъдеще и препоръките ѝ относно това процедурите да бъдат направени не само по-публични, но и по-прозрачни.

Споделям напълно направените от Снежина Календжиева – Великова приноси в дисертационния труд, а именно:

- комплексно изследване на управленските процеси на съдебната система в България през призмата на достиженията на публичната администрация като наука;
- обогатено разбиране за „независимост на съдебната власт“ в контекста на съвременните изисквания за отчетност на институциите;
- привеждане в съответствие на българската конституционна и законова уредба в съответствие с европейските стандарти за независимост на съдебната власт;
- лидерството и стратегическо управление на съдебната власт;
- анализ на българския опит за стратегическо управление на съдебната система и посочване на основните несъответствия със заложените в теорията изисквания.

Апробация на резултатите

Докторантът Снежина Календжиева – Великова кандидатства за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ освен с дисертационния труд с още публикации по темата на дисертацията, а именно:

1. Модели на съдебни съвети в Европа. В: Доклади от „Докторантски четения 2018“, Философски факултет. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2019, 159– 172.

2. Коронакризата и кризата на върховенството на правото в Европейския съюз. В: Европейският съюз и новото нормално. От социална изолация към гражданска осъзнатост. Доклади от Петата съвместна конференция на катедра "Европеистика", катедра "Политология" и катедра "Публична администрация" към Философски факултет на СУ "Св. Климент Охридски" и Фондация за свободата "Фридрих Науман", София, 2020, 16-26.

3. Европейските стандарти за независимост на съдебната власт и българската реалност. В: Доклади от „Докторантски четения 2020“, Философски факултет. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, 425-450.

4. Елементи на административната справедливост при управлението на съдебната власт. В: Административната справедливост като елемент на доброто управление. Доклади от Четвърта международна конференция по публична администрация, проведена в Софийски университет „Св. Климент Охридски“ през 2020 г. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, 344-362.

5. Стратегически ли се управлява съдебната система по време на действието на Актуализираната стратегия 2015-2022? В: Публичната администрация при глобална криза: между либерализма и етатизма. Доклади от Шеста международна конференция по публична администрация, проведена в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 2022. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2023, 109-128.

Публикациите са свързани с темата на дисертационния труд и са публикувани в авторитетни български издания.

От горното може да се направи изводът, че кандидатът отговаря на минималните национални изисквания и съответно на допълнителните изисквания на СУ „Св. Климент Охридски“ за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в научната област на висше образование в професионално направление 3.3. Политически науки (Публична администрация), Философски факултет Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (СУ).

Представените от кандидата резултати в дисертационния труд и научни трудове към него не повтарят такива от предишни процедури за придобиване на научно звание и академична длъжност.

Няма доказано по законоустановения ред плагиатство в представения дисертационен труд и научни трудове по тази процедура.

Качества на автореферата

Представеният автореферат е в обем от 35 стр. и отговаря изцяло на изискванията за изготвянето му и представя точно и коректно резултатите, изводите и съдържанието на дисертационния труд. В него са описани и приносите, използваната библиография, публикациите по темата на дисертацията.

Заключение

След като се запознах с представените в процедурата дисертационен труд и придружаващите го научни трудове и въз основа на направения анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни и научно-приложни приноси, потвърждавам, че представеният дисертационен труд и научните публикации към него, както и качеството и оригиналността на представените в тях резултати и постижения, отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и съответния Правилник на СУ „Св. Климент Охридски“ за придобиване от кандидата Снежина Календжиева – Великова на образователната и научна степен „доктор“ в научната област на висше образование в професионално направление 3.3. Политически науки (Публична администрация) Философски факултет Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (СУ).

Кандидатът Снежина Календжиева – Великова удовлетворява минималните национални изисквания в професионалното направление и не е установено плагиатство в представените по конкурса научни трудове.

Въз основа на гореизложеното, препоръчвам на научното жури да присъди на Снежина Календжиева – Великова придобиване на образователна и научна степен „доктор“.

06.01.2024 г.

Изготвил рецензията:

проф. д-р Екатерина Михайлова